

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SÄM T I D E N

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 4.

Lördagen den 24 Januari

1874.

Riksdagens öppnande.

Om ett samhälles lycka och välbefinnande ensamt berodde af materiella förhållanden, så skulle svenska folkets ombud aldrig hafva sammanträdt under mera gynnsamma omständigheter än nu. En ovanligt ymnig skörd har för fjerde gången öfverträffat våra landtmäns förhoppningar, och våra förnämsta utförselvaror hafva stått i ett pris hvartill ingen föregående tid kunnat visa något motsvarande. Statsverkets tillstånd är derföre lysande, och statsinkomsterna för det nyss förflutna året hafva, så vitt redan är känt, med 16 millioner rdr öfvergått de uppgjorda beräkningarna. Vi få i ett följande nummer tillfälle att taga den kungliga propositionen om statsverkets tillstånd och behof i närmare betraktande, och anmärka för ögonblicket endast att den tillökning i statsutgifterna som deri blifvit föreslagen, från rdr 60,386,550 till rdr 70,633,305: 69, i och för sig sjelf, och om det vore fråga om produktiva ändamål, icke innebär något oroande, ehuru vi tro att många med oss delat den förhoppningen att någon betydligare del af 1873 års ansefliga öfverskott, utan att erfordras för nya utgifter under det löpande året, skulle hafva kunnat bevaras för kommande behof. Men vi få en annan gång anledning att derom vidare yttra oss.

Då vi för jemt ett år sedan egnade en kort betraktelse åt konung Oscar II:s första trontal, hade vi orsak att i viss mån skilja hans egen sak från hans rådgifvares, och vi funno det godt att vårt konstitutionella skick icke stängde

vägen för ett uttalande af konungens och folkets ömsesidiga tillgifvenhet och förtroende, oberoende af de mera officiella former som i grundlagen bestämmas för statsmakternas ömsesidiga meddelanden. De högsinnade och varma ord hvilka den nya konungen då för första gången stälde till sitt folks ombud äro icke förgättna, och de behöfva icke upprepas. Ett år af fridsäll och i alla afseenden lyckosam regering har sedan den dagen förbundet honom med de folk hvilkas väl är honom anförtrodt, och statsmakternas representanter hafva derföre denna gång kunnat tilltala hvarandra i de häfdvunna, mera affärsmessiga ordalagen.

Rikets förhållanden till främmande makter hafva åter i helsningstalet från tronen intagit den framstående plats hvilken af gammalt åt dem varit inrymd. Dessa förhållanden äro af den mest tillfredsställande art, säger konungen, och ett nytt bevis derpå ser han uti de flere besök af furstliga personer hvilka han under den förflutna sommaren fått emottaga, »deribland äfven af Tysklands kronprins här i Sveriges hufvudstad». Man har haft full rätt att efter de sista årens betydelsefulla händelser på Europas fastland fästa en särskild vikt vid detta besök, samt deri se ett löfte om ett godt och förtroendefullt förhållande för framtiden mellan de nordiska folken och deras stamförvandter på andra sidan Östersjön. Att samma tänkesätt i en högtidlig form uttalades från tronen, var full-

komligt i sin ordning och har, såsom vi tro, väckt odelad tillfredsställelse. I sammanhang med rikets ställning af vänskap och förtroende till öfriga länder omtalas också, att vårt land vid den stora industrinställningen i Wien åter på ett hedrande sätt täflar med världens mest bildade och företagsamma folk.

I nästa rummet kommer den viktiga frågan om samfärdseln med brödrafolket, och utlovas den proposition angående ordnandet af handels- och sjöfartsförhållandena mellan de förenade rikena hvilken kommer att riksdagen och storthinget föreläggas, såsom vi uti vårt sista nummer haft tillfälle att antyda.

Den starka ekonomiska utvecklingen, och den i sammanhang dermed ökade allmänna välmågan i landet, har äfven sin fränsida, i det att den dermed sammanhängande stegringen i priset på alla lifsförnödenheter på ett betänkligt sätt återfaller på alla sådana hvilkas utkomstmedel äro en gång för alla bestända och begränsade. Ett förslag till ökning af de åt statens embets- och tjänstemän anvisade löneinkomsterna var följaktligen väntadt och kunde icke utan orättvisa utelämnas. K. m:t vill derföre, såsom det heter, »i den mån nödig löneförhöjning i ordinarie stat icke nu kunnat i fråga sättas, föreslå dyrtidstillägg att utgå redan från detta års början». Det hade varit önskligt, om någon del af den embetsverkens omorganisation som af riksdagen blifvit yrkad hade kunnat föregå, men då så icke skett, är det en oafvislig nödvändighet att kamrarna behjerta särdeles de mindre löntagarnes behof af snar hjälp. Vi hafva redan till förene uttalat vår åsigt i detta afseende. Det har icke berott af dem hvilkas väl och ve det här gäller att förändra de former under hvilka de egna sin tid och sina krafter åt det allmänna, och det är en dålig hushållning att undandraga dem de medel som fordras för underhållet af deras nit och arbetskraft. Genom att sätta löneförhöjningarna såsom tillfälliga dyrtidstillägg för två år har regeringen på förhand afväpnat en del af de invändningar som eljest skulle möta på grund af vissa tjänsters obehöflighet. Emellertid befara vi att denna angelägenhet kommer att gifva anledning till allvarsamma stridigheter, och det har redan väckt en stor uppmärksamhet, att just konungens egna rådgifvare, med undantag dock af den som har de största lefnadsomkostnaderna, ställt sig främst bland de dyrtidstilläggbehöfvande.

När vi hörde upplåsas berättelsen om hvad som sedan sistlidne riksdag i riksstyrelsen sig tilldragit, kunde vi icke undertrycka den tanken, hvilken allt sedan den nya riksdagsordningens införande starkare och starkare tränger sig på en hvar som egnar uppmärksamhet åt lagstiftningens utveckling, att de rättmätiga fordringar som i detta afseende varit ställda på statsmakternas verksamhet ingalunda blifvit uppfyllda. De författningar som på grund af riksdagens beslut hittills blifvit utfärdade äro visserligen många nog, men ändå lemna de flere viktiga delar af vår offentliga rätt oberörda, och några särdeles maktpåliggande sidor deraf hafva nu så länge varit under behandling, att man nästan börjar förlora hoppet om att se dem bragta till ett lyckligt slut. I trontalet omförmäles, att förslag i enlighet med riksdagens framställning blifvit upprättadt om öfverflyttning till de allmänna domstolarna af vissa mål, som hittills hört till de förvaltande myndigheternas handläggning, att detta förslag undergått högsta domstolens granskning och kommer att till kamrarnes pröfning öfverlemnas, samt att k. m:t »är betänkt att föreslå förändringar äfven i andra delar af lagstiftning och förvaltning». Hvilka dessa delar äro, derom sakna vi all kännedom, men vi kunna knappast föreställa oss att de äro vitala delar, ty då hade de utan tvifvel blifvit särskildt angifna. Det är godt att vissa »mål» ändtligen kunna blifva hänvisade till de allmänna domstolarna, och ett litet steg är dermed taget till att frigöra de förvaltande myndigheterna från åtskilliga för dem främmande och hinderliga bestyr, men ännu allt jemt öppnas ingen utsigt på en fullständig och genomgripande lagreform, sådan den fordras icke mindre af de lagkunige än af det allmänna tänkesättet, för att icke tala om sjelfva domstolsorganisationen, hvilken för tillfället synes hafva fallit i fullständig förgätenhet.

Vidare nämnes i trontalet, att en plan kommer att framläggas till fortsättning och fullbordande af de jernbanor hvilka, enligt redan fattade beslut, skola för statens räkning byggas. Dessa banor äro, såsom bekant, norra och östra stambanorna, hvilka voro beräknade att nästa år hinna de från början utstakade gränserna, nemligen den förra till Storviks station vid Gefle—Falubanan, den senare till Nässjö vid södra stambanan, äfven som ett mindre anslag vid förra riksdagen beviljades för början-

det af en statsbana mellan Carlsborgs fästning och Sköfde. Genom den stegring som inträdt i prisen så väl på byggnadsmaterialier, särdeles rails, som på arbete, har det för innevarande år beviljade anslaget befunnits otillräckligt, och derutöfver fordras nu för detta år ytterligare rdr 6,400,000 samt för 1875 kronor 1,500,000, för fortsättandet af Carlsborg—Sköfdebanan kr. 1,500,000, samt slutligen, för fortsättande under år 1875 af arbetena på de delar af de redan beslutade jernbanorna från Storvik genom Norrland till Torpshammar och derifrån vidare till riksgränsen mot Norge hvilkas sträckning blifvit såsom ostridig godkänd, tre millioner kronor. Då inga nya jernvägsförslag för statens räkning af regeringen framställas, och det icke heller är sannolikt att några enskilda motioner komma att på detta område väckas, har man all anledning till den förhoppning att åtminstone icke jernvägsfrågorna denna gång skola bidra att försvara eller förlänga riksdagsarbetet.

Vi hafva till sist sparat den viktigaste punkten i trontalet, som rör den förra riksdagens beslut angående grundskatternas afskrifning i förening med indelningsverkets upphäfvande. Dessa frågor hafva hvar för sig blifvit öfverlemnade till komitéers utredning, och hvad särskildt arméfrågan beträffar, har den komité åt hvilken granskningen af det på krigsministerns befallning utarbetade förslaget blifvit anförtrödd snart slutat sina arbeten. K. m:t ger nu till kämma sin afsigt att, sedan detta arbete och *ett motsvarande för sjöförsvaret* blifvit af honom pröfvade, låta dem före riksdagens åtskiljande komma till kamrarnes kännedom. Denna förklaring öfverensstämmer med den åsigt vi redan för flere månader sedan uttalat, att detta års riksdag icke under några omständigheter skulle få sig af regeringen förelagt till behandling något arméförslag, och det är mer än sannolikt att de meddelanden som blifvit af regeringen riksdagen lofvade icke medhinna förr än i dess allra sista ögonblick, så att äfven denna brännande fråga icke kan, åtminstone i officiel form, störa öfverläggningarnas samdrägt.

Och likväl är det, efter allt hvad man nu kan sluta, ingen ting som så lifligt sysselsätter allas sinnen; ja, det är knapt något tvifvel att denna fråga i sitt närvarande beslöjade skick kommer att åt 1874 års riksdag gifva dess bestämmande prägel. För

vår egen del var det icke utan stora betänkligheter vi slöto oss till den åsigt som uttalas i förra riksdagens skrivelse; vi hade önskat beslutet i några viktiga delar annorlunda, och vi funno det pris som betaltes för löftet om en betryggande försvarsinrättning ganska högt. Men sedan beslutet en gång blifvit fattadt och af kronans rådgifvare i konungens namn uttryckligen accepterat, skall ingen ting afhålla oss från att efter måttet af våra krafter försvara det och bidra till dess genomförande. Valet är icke längre öppet, och vi se blott ett att göra, nemligen att beslutsamt, men på samma gång betänksamt, vandra vidare på den en gång beträdda vägen, hålla troget fast vid de ingångna förbindelserna, men också tillse att de fullgöras från den motsatta sidan. För 6 eller 7 år sedan, kort tid sedan den nya riksdagsordningen trädde i verksambhet, talades af idealiserande politiska skriftställare mycket om nödvändigheten af partibildningar, men försöken att konstruerade dem hade så liten framgång att man, åtminstone i Första kammaren, haft ganska färska exempel på viktiga val, utan att mer än en enda lista varit synlig. Allt sedan frågan om grundskatternas afskaffande mot eller utan vederlag på allvar bragtes under riksdagens öfverläggning, var det öfverflödigt att längre söka tillvägbringa partigrupperingar med konst, men sedan beslutet en gång blifvit fattadt, hade man förestält sig att denna anledning till partibildning skulle försvinna, och en hvar finna sig i ett sakernas läge hvilket han icke kunde förändra, men hvilket han utan allt tvifvel kunde i någon mån bidra till att göra efter sin föreställning mindre olycksbringande. Tvärt emot en sådan förutsättning har man sett försök till en partibildning riktad mot den sista riksdagens beslut, med mer eller mindre klart uttalad syftning att göra det vanmäktigt. Detta qvasi-parti har antagit en ministriell anstrykning, och om man skulle kunna tro att det politiska skriftställeriet som från några håll med utomordentlig ifver bedrifves, såsom det sjelf antyder, till förmon för »ministären Adlercreutz», i sjelfva verket har någon annan betydelse än den af en orgelpipa, hvars tangent hängt upp sig, och som derföre fortfar att ljuda så länge det är någon vind kvar i väderlådan, så skulle man väl föreställa sig att det parti vi åsyfta måste hafva för afsigt att försvara konungens rådgifvare mot dem sjelfva, d. v. s. mot deras öp-

pet uttalade eller i tysthet underförstådda benägenhet att gå riksdagens önskingar till mötes. Vi kunde förstå uppkomsten af ett parti, som önskade tränga de nu varande rådgifvarne från makten, derföre att de icke bättre försvarat grundskatterna och indelningsverket, och som derföre skulle vilja bringa till makten en uppsättning af män med full beslutsamhet och förmåga att åstadkomma en reaktion; men hvad vi icke förstå är ett så kalladt regeringsparti, hvilket verkar i strid mot regeringens egna förklaringar i en sådan angelägenhet som den hvarom här är fråga.

Man har förmodat att meningen icke skulle vara någon annan än att skaffa sig sjelfva och sina vänner någon upprättelse för deras

verkliga eller imaginerade lidanden för något mer än två år sedan, men vi kunna icke tro på en sådan förklaring, hvilken skulle beröfva gruppen allt anspråk på att utgöra ett politiskt parti. Må hända har man ansett rådspersonalens ställning i andra afseenden behöfva skyddas och betäckas; om så är, få vi väl snart erfara det. För oss vill det emellertid synas såsom om det bästa sättet att upprätthålla en regering vore att allvarligt stödja henne i de saker der hon förklarar sig besluten att redligt samverka med representationen, men icke att drifva henne i en motsatt riktning, äfven om den senare skulle befinnas mera tilltalande för flere eller färre medlemmars enskilda sympatier.

Bref från Paris.

Iakttagelser och anmärkningar af en ung landsman.

Det nya året ingår för Frankrike med ett lugn, så mycket mer behöfligt, som det parlamentariska lifvet under förliden höst var uppfyllt af en mängd småstrider och intriger. Om detta lugn är verkligt, så torde det antingen få tillskrifvas att öfverretningen i sinna nått en sådan höjd, att det erfordras en tids hvila för att de skola kunna hemta krafter till nya strider, eller också är det Mac Mahon's verk, och i sådant fall har han en icke ringa förtjenst om Frankrike. Säkert torde väl likväl vara att det bästa nationalförsamlingen gjorde den 19 november var att välja honom till chef för den exekutiva makten under den för ett franskt sinne oändliga tiden af sju år. Att man gaf honom titeln »republikens president» var rätt, ty derigenom tystade man munnen på republikanerne, medan deremot hans utväljande till statschef utan föregående konstitutionella garantier var en eftergift åt högern. Man har således en »republik utan republikaner», eller hvad Thiers benämde »den konservativa republiken». Att den icke kommer att stå så länge är antagligt, men hvarje månad som går förbi utan att den lagliga ordningen rubbas är ett framsteg för Frankrike, som derigenom hinner vänja sig vid friheten och det parlamentariska styrelsesättet. Att redan den dag då »de trettio» hafva slutat sitt vidlyftiga förslag till konstitution eller stadgar, hvarmed de icke för öfrigt synas brådska,

skall vara början till Mac Mahon's afträdande från skådeplatsen, är icke osannolikt; som hvar man vet trifves Frankrike bäst under det provisoriska tillståndet, hvilket i viss mon tillfredsställer alla partier, emedan det ingen ting innebär eller lofvar för framtiden utan lemnar fritt spelrum åt den franska fantasien. Om deremot en styrelseform en gång kommit till stadga, visar erfarenheten åter allt för ofta, att det genast finnes ett eller flere partier till hands, hvilka skynda sig att störta den för att försöka upprätta en annan, hvars öde, om den kommer till verklighet, är att åter tillintetgöras af de öfriga partierna.

Under sådana förhållanden är det verkligen allt annat än lätt att veta, hvilket styrelsesätt som en gång skall blifva det stadigvarande i Frankrike, eller till och med hvad som kommer att aflösa den nu varande provisoriska republiken. Att ännu många revolutioner skola förestå Frankrike är icke osannolikt. Men vi tala nu endast om den närmaste framtiden. Man kan säga att kampen för närvarande egentligen existerar mellan republikanerne å ena sidan och orleanisterna å den andra, ty legitimisterna äro, åtminstone tills vidare, bragta till tystnad, och bonapartisterna iakttaga en afvaktande hållning. Det är ett eget förhållande att de båda stora fientliga partierna hafva hvar sin svaga sida, som gör dem stora svårigheter och som är af

samma art hos dem båda. Det republikanska partiet är ganska besväradt af sin yttersta flygel, de radikale, hvilka genom sin oförsigtighet och häftighet som oftast kompromettera hvad den »konservativa republikens» män vunnit eller trott sig vinna, medan den yttersta högern, eller legitimisterne, är till lika stort besvär för högra centern eller orleanisternerne. Man har derföre det ovanliga skådespelet att en ständig polemik eger rum mellan dessa båda monarkiska partier, hvaraf det förra ännu »ingen ting lärt och ingen ting glömt», medan det senare naturligtvis representerar, eller åtminstone tror sig representera, ett konstitutionellt samhällskick. Denna polemik visar sig i synnerhet mellan tidningarna, och detta emellan *Union* å ena samt *Journal de Paris* å den andra sidan. De legitimistiska bladen, färdiga att emottaga Henrik V *quand-même* såsom »konung af Frankrike och Navarra», vänta ännu allt jemt att denne furstes ord, *Le mot est à la France et l'heure à Dieu*, skola gå i fullbordan. De äro på sitt sätt ärlige och säga öppet hvad de tänka. Frankrike bör enligt dem med tacksamhet mottaga den furste som i följd af de rättigheter Gud sjelf förlänat honom är kallad att styra det, och icke vilja binda hans händer genom några småaktiga konstitutionella garantier, ty detta skulle ofelbart tillintetgöra hela hans betydelse. Han betyder nemligen allt eller intet: allt, om hans myndighet lemnas oförkränkt och han ensam kan besluta samt efter eget godtfinnande begåfva landet med de friheter han tycker det kan förtjena, men hvilka det i alla händelser bör emottaga såsom de äro gifna, såsom en gifva skänkt endast af »konungens» nåd och hvarpå det icke har det minsta anspråk; intet återigen, så snart den minsta inskränkning göres uti denna absoluta myndighet, ty han kan icke blifva »revolutionens konung», och »Henrik V kan icke öfvergifva Henrik IV:s hvita fana». Det är således medeltidens politiska idéer som gå igen hos detta parti, och om också icke inquisitionen och dylika goda inrättningar vore att återförvänta under en styrelse sådan som grefvens af Chambord, så vore man väl dock temligen säker att det blefve en *Santa Hermandad* af munkar, prester och ignorantiner som komme att innehafva makten. Ett sådant tillstånd blefve olidligt för Frankrike; om det icke i förflutna tider stött ifrån sig det protestantiska elementet, skulle det nu helt säkert befinna sig på en helt annan punkt

än det gör. Att den protestantiska delen af dess befolkning äfven nu, ehuru obetydlig, är en källa till dess styrka tro vi bestämdt, och vi torde icke vara ensamme om denna åsigt.

Det orleanistiska partiet har åter andra slags svårigheter att öfvervinna, hvilka, ehuru icke alldeles öfverstigliga, likväl äro ganska stora. Utom den platoniska kärleken för republiken, som icke vill taga skäl, är det faktum att de orleanska prinsarne på det hela äro rätt litet omtyckte. Att de icke lyckats blifva mera populära är till en stor del deras egen skuld. De hafva nemligen visat sig såsom värdiga efterföljare åt Louis-Philippe, i det de alltid vetat att väl sköta sina affärer, och oegennyttan har, hvilka förtjenster de än för öfrigt må ega, icke varit deras starka sida. Den tienst de gjorde Frankrike under kriget genom att som simpla soldater vilja fäkta i arméns leder var långt mindre värd, än om de på sin bekostnad hade uppsatt ett eller annat regemente. Efter kriget tänkte de äfven, såsom man kunde vänta, i första rummet på sig sjelfva, och de skyndade att återbördad den dem orättvist — det är sant — under Napoleon III:s regering fräntagna förmögenheten. De hafva med ett ord handlat utan det storsinne som fransmännen så högt värdera, åtminstone hos sina chefer, tänkande blott på sin egen fördel. Denna gång torde som det heter snålheten hafva bedragit visheten, och de hafva derigenom stängt politiska utsigter som annars kanske varit mycket ljusare. Samma misstag begick äfven grefven af Paris den 5 augusti, då han skyndade sig att försona sig med sin medtäflare i Frohsdorff, emedan dennes förhoppningar om Frankrikes tron då voro temligen sanguiniska, och grefven af Paris tyckte det vara lättare att förneka alla sina föregående än att afstå från hoppet att en gång bära kronan. Att detta var ett mycket oklokt drag af honom såg man snart, då det bekanta brevet af den 27 oktober tillintetgjorde fusionistpartiets alla illusioner och kom som en ström kallt vatten öfver dess hufvud. Hade då denna »försoning» varit ogjord, så hade det varit det orleanistiska partiets tur att handla, och då hade prinsarne af huset Orléans varit ögonblickets män. Men det är lättare att efteråt säga hvad som skulle hafva gjorts än att göra det i sjelfva stunden. Hemligheten är endast att bevara sin handlingsfrihet; detta hade grefven af Paris icke vetat att göra. Det var derföre med ett förtviflans mod som

de nu måste kvarstå på sin ståndpunkt och sluta sig till Mac Mahon's parti samt rösta för den sjuåriga »vapenhvilan». För detta är dem säkert landet tacksamt, ehuru de kanske sjelfva funno resultatet efteråt något olika emot hvad de hade väntat sig.

Emellertid låg det på en annan af prinsarne af huset Orléans att godtgöra hvad dess hufvudman förbrutit, och han har äfven försökt göra det, så långt han förstått. Den rol som hertigen af Aumale spelte såsom president i den krigsrätt hvilken nyligen fält Bazaine har äfven varit honom nyttigt härtill. Om domen blifvit en annan, skulle han säkerligen hafva förlorat den popularitet han ännu hade kvar; nu har han återigen kunnat åt sig återbördna en stor del af det förlorade, och kanske äfven öka den gamla icke så obetydligt. Af den orleanistiska pressen behandlas han och de öfriga prinsarne af Orléans såsom medlemmar af ett regerande furstehus, och staden Besançon, dit han för någon tid sedan anländt såsom militärbefälhafvare, har mottagit honom med ett underdånigt fjesk, som man icke känner i vårt land, men hvar till man i det republikanska Frankrike icke har någon svårighet att nedlåta sig. Stadens servilism har gått så långt att den voterat 5,000 francs för hans loge i teatern. Detta innebär tydligt att han redan är eller anses vara en makt uti samhället, och det kan väl tagas för gifvet, att det är han som kommer att sköta det spel som de orleanska prinsarne hafva att utföra. För öfrigt söka de göra sig bemärkte på alla håll. Prinsen af Joinville torde blifva utnämnd till öfveramiral, på grund deraf att han är efter utnämning den äldsta vice-amiralen. Prinsen af Némours är, om vi icke misstaga oss, ordförande i sällskapet för hjälp åt de sårade, och hertigen af Montpensier var som man vet för några år sedan nära att blifva konung af Spanien. Det är icke omöjligt att det en gång går derhän att den orleanska grenen återkommer på tronen, till exempel om man först utnämner hertigen af Aumale till republikens president eller *lieutenant-général du royaume*, hvarom det ju varit fråga; titeln betyder på det hela intet.

Hvilka följder en orleanistisk restauration skulle hafva för Frankrike är naturligtvis icke lätt att i detta ögonblick afgöra. Att den blefve temligen konservativ är väl sannolikt, lika som att den parlamentariska styrelse som nu lär hägra för mängden endast skulle visa

sig vara en tom illusion. Ehuru de orleanistiska bladen nu mycket tala till förmon för påfven och beklaga denne, är det väl icke troligt att en orleanistisk regering skulle våga någon intervention till hans förmån, eller ens medföra någon förändring uti de franska protestanternas ställning. I hvarje händelse vore den betydligt att föredraga framför Henrik V:s tronbestigning, som väl ej heller är att nu mera befara.

Det bonapartistiska partiet iakttagert ännu en försigtig tystnad och gör icke mycket väsen af sig. Då det likväl ibland uppträder offentligt, sker det alltid med en viss ansats, och partiet låter påskina ett slags betydenhet, som det i sjelfva verket icke för ögonblicket har. Dess stora ledande grundsats, *l'appel au peuple*, hör man nu mera icke heller mycket af, kanske emedan den öfvertagits af de radikale. Detta parti iakttagert äfven en afvaktande hållning, då det icke vill hafva något att beställa med prins Jérôme Napoléon's välmenta funderingar, och »kejsarprinsen» ännu icke har uppnått myndighetsåldern eller gjort sig på något vis mera bemärkt. Likväl vill det icke gifva tapt, och under den diskussion som föregick voteringen om den exekutiva maktens öfverlemnande åt Mac Mahon under sju år yttrade äfven Rouher, att man icke hade emot att förlänga det provisoriska tillståndet med t. ex. tre år. Detta gaf den nu varande justitieministern och storsigillsbevararen Dupeyre anledning att utropa »Tre och aderton göra tjugo», hvilket yttrande af församlingen mottogs med stor munterhet. Ehuru det icke är just sannolikt att bonapartisterna hade menat detta, visar det likväl deras åsigt om saken, som är att Napoleon IV, så snart han är myndig, är färdig att öfvertaga Frankrikes spira under auspiciet af herrar Rouher och konsorter. Den bonapartistiska gruppen inom nationalförsamlingen är icke stor — som vi tro utgöres den af 23 deputerade — men den har under den förflutna tiden haft en viss betydenhet, derigenom att högern och venstern voro ungefär jemt delade, och den derföre kunde köpa sig eftergifter af det parti åt hvilket den gaf sina röster.

De radikale åter hafva denna gång icke att glädja sig af något verksamt understöd från sin ledares Gambetta's sida, ty denne iakttagert som försigtig general klokt tystnaden och vet att bevara sin handlingsfrihet. Det representeras derföre egentligen nu af

Naquet, Challemel-Latour m. fl., som envisas med de gamla radikala påhitten men hvilka dock inom nationalförsamlingen icke lyckas särdeles att göra sig gällande.

Deremot har den egentliga venstra centern en så mycket större betydhet. Ehuru detta parti för tillfället är undanskuffadt från makten, har det, så vida det vet att sköta sina kort väl och hålla sig fullkomligt fritt från de radikala sträfvandena, inga dåliga utsigter att åter komma till makten. Dess ledande personlighet är onekligen Thiers, hvilken, ehuru han icke håller sig mycket framme, likväl ligger på botten af det hela, och såsom den bekante schackautomaten sköter trädarne till spelet, utan att sjelf synas. Han begagnar som sina redskap män sådana som Casimir Périer, Léon Say m. fl., alla koryfeer inom det moderat republikanska lägret. I hans hotell vid Rue St Honoré råkas dessa herrar, och det har snart sagdt inom det politiska området blifvit ett ordspråk, att det eller det »kommer ifrån hotel Bagration», d. v. s. det är inspirerad af herr Thiers. Huru länge denne gamle intrigmakare ännu skall lyckas spela en rol, är svårt att veta; sannolikt är väl att den ännu ej är utspelt. Som president har han gjort mycket för Frankrike, men hela hans sträfvande gick likväl ut på att styra och dertill lägga sig i allt möjligt, såsom då han icke kunde fatta att det icke tillhörde hans värdighet såsom chef för den exekutiva makten att deltaga i nationalförsamlingens diskussioner liksom en vanlig departementschef eller minister. Han var med allt sitt tal om den »konservativa republiken» en den allra bästa typ för det personliga styrelsesättet. Helt annorlunda har då hans efterträdare uppfattat sin uppgift. Låt vara att marskalk Mac Mahon uppträder som en suverän; han är åtminstone en slags konstitutionel sådan, som icke älskar att i tid och otid orera och trötta ut nationalförsamlingen med sina egna idéer och funderingar. Han lemnar dessa saker åt sina ministrar och gör derigenom endast sin ställning så mycket mera aktad och upphöjd. Han vet allt för väl att den betydhet han eger är att stå öfver partierna, och ehuru han sjelf sagt att han vill stå eller falla med det konservativa partiet, som valt honom, får man icke taga det i den meningen att han endast vill se till dess bästa, utan så att han i följd af sin manliga karakter hellre lemnar makten än öfvergifver sina åsigter. I detta som i

mycket annat är han en diametral motsats mot mr Thiers, som icke aktade för rof att lemna å sido sina monarkiska vänner och föregående och söka en allians med venstern, så snart detta kunde betrygga hans makt. Ännu en skilnad är det oupphörliga intrigmakeriet hos den förre statschefen, hvilken genom sina beständiga beräkningar, och derigenom att han visste sätta det ena partiet mot det andra, sökte försäkra sig om segern i hvarje fall. Mac Mahon's öppna karakter förmår dessa ovärdiga konstgrepp. Han vet att hålla sig på afstånd från striderna och sparar sitt ord för viktigare tillfällen. För resten håller han ett slags hof, och nationalförsamlingen har som bekant beviljat 300,000 francs för hans mottagningar under vintern. Det minsta som statschefen företager sig, om han jagar eller besöker teatern, omförmäles genast af tidningarna, och han behandlas nästan som en furstlig person. Hans torsdagsmottagningar äro också verkliga audienser. Han var därför otvivelaktigt den ende som kunde ifrågakomma att efterträda Thiers, och han vet att uppbära sin värdighet. Han är en verklig suverän utan krona.

För att lemna den egentliga politiken å sido, öfvergå vi till det nyss utspelade dramat uti Versailles, vi mena Bazaine's process. Under hela den tid som den pågick var det det stäende samhällsämnet, och tidningarnas spalter voro till stor del fyllda med redogörelser deröfver. Den utgång som den fick var den enda tänkbara; man kunde redan vid slutet af förhandlingarna ana att han skulle blifva fäld; men i början af processen var det för den utom stäende allmänheten fullkomligt omöjligt att sluta till hvad som komma skulle. Det som så att säga skref hans dödsdom var general Pourcet's anklagelseskraft, som var dräpande till innehållet, ehuru nog mycket deklamatorisk. I trots, och kanske äfven delvis i följd, af maitre Lachaud's vältaliga försvar dömdes således en af Frankrikes marskalkar till degradation och döden. Vi säga i följd af hans vältalighet, ty han öfverskred sin förmåga, uttröttade domarne med det långa försvarstalet och kom till slut ända derhän att han ej längre behörigt öfvervägde sin klients ställning, såsom då han t. ex. åberopade prins Fredrik Karl såsom vitne för Bazaine's trohet. Detta var en stor *bêtise*, och långt ifrån att vinna några anhängare gjorde den väl tvärt om allt för att beröfva honom dem som ännu voro honom bevägne.

Att domen var rättviss lär man väl icke kunna neka. Att Bazaine brutit mot de stränga krigslagarne måste väl hvar och en erkänna, och i sådant fall har han — han må äfven i öfrigt hafva handlat med bästa uppsåt — förtjent sin dom. Om denna sak kunna meningarna kanske vara delade, men vi tro att det var rätt hvad som skedde. Att domen icke skulle gå i verkställighet var äfven tillbörligt, ty det fans många mildrande omständigheter och icke minst hans långa föregående militäriska bana — han hade tjent i armén sedan 1834. Men ehuru denna process hade en juridisk sida, får man ej glömma att den äfven var en politisk tilldragelse. Det faller nemligen hvarje opartisk betraktare i ögonen, huru det var en strid emellan bonapartismen med dess militära traditioner å ena sidan samt å andra sidan de öfriga partierna samfaldt som utkämpades i Versailles. Bazaine var nemligen en representant af imperialismen *quand-même* med dess *maréchalat*, dess örnar och dess krigiska *gloire*. Man har till och med gjort jemförelser, oss synes med orätt, mellan Bazaine's och Ney's processer. Saken

var ganska olika. I ena fallet en militär, som under brinnande krig, och under det landet är besatt af fiender, nekar att lyda regeringen i hufvudstaden, förl af ett gatutumult, det är sant, men likväl för ögonblicket Frankrikes faktiska styrelse. Å andra sidan en trogen anhängare åt Napoleon I, som under restaurationen med motvillig underkastat sig bourbonernas herravälde, men som så snart han blef fri med glädje skyndade till baka till sin forna suverän. Skilnaden mellan dem var således den att Bazaine var en politisk man, fäst vid bonapartismen såsom institution, Ney personligt fäst vid kejsaren och den militäriska formen under det första kejsardömet.

Att Bazaine för öfrigt kanske inom en ganska kort tid blir benädd med fullständig frihet, under vilkor att han väljer sin vistelseort uti utlandet, är väl sannolikt. Domen var en principsak, och det kunde aldrig blifva fråga om att tillämpa den i hela dess stränghet. Det hade äfven varit skadligt för armén om en af dess högste chefer fått gå ostraffad, medan de simpla soldaterna som bekant i massa fusiljerades under kommunen.

Litteratur.

Berättelser ur Svenska historien. Fyratioendeandra delen. Frihetstidens sista år och revolutionen 1772. Till ungdomens tjänst utgifven af And. Fryxell. Stockholm 1873 L. J. Hiertas förlagsexpedition. Pris 2 rdr 50 öre.

Det är icke mer än ett år sedan vi sist hade att annåla en del af detta arbete, hvilket nu inträdt på det andra femtioalet af sin tillvaro. Det redogjordes deri för den märkvärdiga »reduktionsriksdagen» 1765—66, som tycktes lofva fäderneslandet en ny framtid, för kronprinsen Gustafs ungdom och förmålning, samt för »reaktionsriksdagen» 1769—70, som tog löftena af 1765 till baka. Det nu föreliggande häftet omfattar en kort men ödesdiger tiderymd, den sammanträngda slutakten, om man så vill, i ett politiskt drama, som fortlupit under något mer än ett halft sekel, eller, om man hellre vill, prologen till det sorgspel som inom mindre än ett halft århundrade med förfärande verklighet visade Sverige på förintelsens brant. De tilldragelser som här skildras äro till sina yttre drag väl kända, så väl genom mängden af historiska och biografiska skrifter i

allmänhet som i synnerhet genom de af Geijer 1843 utgifna Gustavianska papperen. Några andra källor hafva dock tillkommit, de danska, österrikiska och preussiska ministerberättelserna, åtskilliga i offentliga och enskilda samlingar befintliga, mer eller mindre viktiga urkunder, och slutligen de beklagligt vis mycket stympade offentliga handlingarna från denna tid. Men hvad som ger denna del af dr Fryxells historia dess förnämsta betydelse, är mindre framläggandet af nya fakta än den allmänna karakteristik han lyckats åstadkomma, i främsta rummet af konungen, men jemte honom äfven af de viktigaste handlande personerna i öfrigt, samt det bestämda sätt hvarpå han, i öppen strid mot de åsichter som genom en lång häfd gjort sig gällande, särdeles i undervisningslitteraturen, uttalar sin förkastelsesdom öfver 1772 års revolution.

En indigestion hade gjort slut på Adolf Fredriks föga lysande lif, såsom den qvicka och sarkastiska kammarherren greve A. Hamilton berättar oss i sina anekdoter; icke ens en kunglig mage blandar ostraffadt het-

vägg, ostron och surkål. Det var efter en öfverlastande förtäring vid middagsbordet af dessa föga harmoniska rätter, som den gamla fursten den 12 februari 1771 om aftonen svimmade vid sitt quadrillebord och ett ögonblick derefter dog i grefve Fersens armar. Kronprinsen befann sig om aftonen den 1:sta påföljande mars i grefvinnan Egmont's loge på stora operan i Paris, när grefve Creutz dit inträdde med det nyss från Stockholm ingångna budskapet om dödsfallet. Hans sköna värdinna lade honom patetiskt på hjertat att icke eftersträfvä någon annan enväldsmakt än den han skulle kunna finna i sitt folks kärlek; berättelsen förmåler icke hvad den nyblefne konungen dertill svarade, men hans egna bref, liksom grefve Creutz' depecher, visa huru väl Gustaf begagnade de få återstående dagarne af sin vistelse i den franska hufvudstaden, för att med Ludvig den XV afsluta de öfverenskommelser som länge förut voro inledda om den penninghjälp hvarmed den svenska statsförfattningen skulle omstörtas. Den djupa sorgdråkten var icke egnad att minska det intresse som i den franska hufvudstaden omgaf den unga nordiska fursten, och den nyss citerade hofmannen berättar oss sarkastiskt, huru litet den dystra officiella stäten störde glädjen i furstens inre rum, der han mottog sina förtroliga parisiska vänner. På återresan besökte han sin kungliga morbror i Berlin, der mottagandet var temligen trumpet, och så reste han till sitt land igen, spisade ärtsoppa med matroserna i Karlskrona, uppträdde under landresan derifrån till hufvudstaden med en öfverraskade enkelhet och befälde sina kuskar att köra påfallande långsamt för att spara böndernas hästar. Först den 31 maj anlände den nya konungen till sin hufvudstad.

Redan från Paris hade Gustaf hemskickat sin konungaförsäkran, nästan obesedd underskrifven sådan som rådet uppsatt den. Mösspartiet hade slutit sig kring prins Carl, som dock med orubblig trohet tillbakavisade sina anhängares ifriga önsknningar att skjuta honom fram på den politiska skådeplatsen; oakadt all den misstänksamhet som rådde mellan hofvet och hattarne arbetade de senare på att göra sinnesstämningen i landet så fördelaktig som möjligt för den unga regenten. Den 3:dje juni tog han sitt inträde i rådskammaren, och allt hvad han gjorde eller sade var egnadt att tillvinna honom välvilja. Det var också tacksamt att sträfva efter po-

pularitet för en ung, liflig och rikt utrustad regent, som snart sagdt för första gången efter hundra år kunde tilltala sina undersåter på deras eget språk, eller åtminstone på ett sätt som de tyckte om. Han öfverraskade med sitt öppna, tillgängliga och enkla väsende, sin yttre anspråkslöshet och det allvar hvarmed han sökte kännedom om offentliga angelägenheter. Var detta endast ett falskt spel, en mask anlagd att dölja äregririga planer? Vi tro det icke; dubbelheten kan vara natur lika väl som enfalden, och man behöfver icke med den tidens frihetsmän i konungens uppförande se idel svek och beräkning. Den författare vi här hafva framför oss är så litet optimist som möjligt, men ändå tvekar han att fälla en afgörande dom, och han menar det vara svårt att säga hvad i konungens uppförande var sanning eller förställning. »Det är ingalunda omöjligt», heter det, »att han med sin eldiga inbillningskraft, sin lättörda själ och starka känslighet för stora ord och stora tankar stundom varit hänförd af den nya tidens frissnande och lysande åsigtter.» Dr Fryxell anser troligt att de despotiska grundsatser Gustaf tre år förut hyste kunde hafva blifvit mildrade under hans vistelse i Paris, i hvars lysande sällskapskretsar, lika som i tidens litteratur, frihetsgrundsatserna med glänsande snille och lågande vältalighet förfäktades. Hvarken hans personliga lynne, hans statsklohet eller hans personliga förbindelser kunde göra det önskvärdt för honom att vid genomförandet af sina planer använda onödig hårdhet, eller åt den nya författning som han bar inom sin hjerna gifva en karakter af fränstötande och ofilosofisk sträfhet. Hr Fryxell anmärker å andra sidan det beundrande bifall han kort tid förut i Paris uttalat öfver det föga filosofiska och ännu mindre filantropiska sätt hvarpå Ludvig XV handskades med sitt mötspänstiga parlament. Men motsägelsen behöfver enligt vår tanke icke vara så stor som den vid första anblicken förekommer. Bättre än någon annan har Gustaf III karakteriserat sig sjelf i ett bref, som han på första årsdagen efter revolutionen skref till Carl Fredrik Scheffer, och hvaraf ett utdrag förekommer såsom not i Gustavianska papperen. »Man må säga hvad man vill, det är *imaginatio*nen som styrer människorna; om den är liflig och stark, så drifver den dem till stora saker; är den trög och lat, så gör den blott små menniskor. Det goda har den att lifvet, satt

i rörelse af dess verksamhet, i ett ögonblick kommunicerar sig. Man ser det i synnerhet i stora folkförsamlingar. Hufvudena upphetta hvarandra. Det är då denna entusiasm födes som föranleder stora gerningar, goda eller elaka, allt efter som öfverlägsna människor eller omständigheternas anstöt dirigera dem. Efter att hafva gjort en så vacker *éloge* öfver de visa imaginationerna blyges jag nästan säga eder att jag sjelf har en ganska yster (*très pétulante*).» Utan tvifvel var det denna ystra och lifliga inbillning som var hufvuddraget i Gustaf III:s karakter: han kunde uppriktigt sympatisera med allt hvad som i något afseende var lysande. Hans hufvud var aldrig så varmt att han lät fantasien springa bort med sig, men han begagnade inbillningen såsom ett segel, till att föra sig fram i den kosa den svala reflektionen hade utstakat. Att göra slut på *sjelfsväldet* i frihetstidens ständsregering var det mål han ständigt hade för ögoren, och det medel han valde för sina ändamål var massornas bifall: han undergräde i bokstaflig mening det fria statsskicket i Sverige eller hvad som så kallades, i det han sökte berättigandet för sin makt hos de samhällets beståndsdelar hvilka sjelfva saknade politisk befogenhet. Han är dock icke den enda enväldsherre som begagnat demagogiska medel till att omstörta privilegierade klassers välde. Det bifall han midt i den imponerande franska hofcirkeln egnade åt Ludvig XV:s maktförökning kunde derföre vara lika uppriktigtigt som hans entusiasm för de filosofiska frihetsteorierna, och det är ingen ting som hindrar, att till och med kontrasten af hans fäderneslands torfighet kunde hafva haft något särskildt tilltalande för honom efter öfvermåtnaden af den franska hufvudstadens herligheter, samt att han till en början kunde mena fullt uppriktigt med den värdiga enkelhet hvarmed han denna tid omgaf sig.

Vi skola icke spilla många ord på riksdagsförhandlingarna och de sex månader igenom utdragna tvistigheterna om regentens definitiva konungaförsäkran — ty den som i Paris blifvit af Gustaf III underskrifven ansågs endast gällande tills vidare. Såsom det var att vänta, har hr Fryxell med mycken utförlighet behandlat öfverläggningarna härom, och här träder hans gamla pessimism starkt i dagen. Han misstänker konungen för afsigtlig dubbelhet, att han aldrig mente rätt ärligt med den mycket omtalade *kompositio-*

nen, samt att han begagnade åtskilliga konstgrepp till att förlänga det ofrukbara riksdagsarbetet, för att vinna tid att bringa sina hemliga planer till full mognad. Om försoningsförsöket skriver Geijer, att det till en början var »ett nära nödtvunget mål för Gustaf III:s politik»; vi kunna i denna tanke så mycket mindre finna något onaturligt, som den enligt hans egen bekännelse icke härstammade från honom sjelf utan under ett muntligt samtal utgått från konungen i Preussen. Hvad kunde i sjelfva verket vara mera rimligt än innehållet af det första aftalet, som ingicks den 27 juni? Konungen skulle visa lika välvilja mot alla sina undersåtar utan afseende på parti, partibenämningarna upphöra, hatet som de väckt utplånas, alla efterräkningar angående de händelser som föranledt sammankallandet af 1769 års riksdag afböjas, rådet delas lika mellan alla partierna, och den yttre politiken riktas på bevarandet af freden. Om konungen å sin sida förde underhandlingarna utan full uppriktighet så var förhållandet på andra sidan alldeles enahanda, och var det väl möjligt att med verklig värma omfatta ett företag, hvares framgång både konungens och partiernas ställning gjorde så osannolik? Författaren synes tro att allt skulle hafva gått väl och ingen revolution blifvit behöflig, om endast konungen med sann tillgifvenhet omfattat de konstitutionella grundsätserna och med full uppriktighet arbetat på partiernas försoning. Vi återkomma till den saken nedanför, men vi kunna knappast tro att det varit möjligt. Det är oss icke obekant, att till och med Frietsky trodde att Sinclair med konungens vetskap tillstått de trätor mellan stånden hvilka utdrogo denna riksdag så länge på tiden. Frietskys ord väger utan tvifvel tungt; han var en man af obefläckad heder och redlighet, öfver hvares minne motpartiet, eller snarare motpartierna, aldrig förmått kasta ens den lättaste skugga. Men han var ändå partiman, och van vid tidens intriger kunde äfven han se saken för mörkt. I alla händelser är det stor skillnad mellan vetskap och aktiv medverkan; det hade behöfts en engels renhet, för att icke i de långdragna ständsgrälen, hvilka kommo konungens hemliga syften så väl till pass, se en lycka, och Gustaf III var, såsom vi väl veta, alldeles icke någon engel.

Det har som bekant från flere håll blifvit sagdt att hofpartiet begagnade de mest för-

kastliga medel till att underblåsa fiendskapen mellan ständerna, och om möjligt bringa den att upplamma till ett inbördes krig, samt att till hela landet skickades utliggare, som skulle uppreta folket mot den bestående författningen och locka dem till uppror. Anklagelsen kom från en person som själf ju hade varit ögonvitne till sakerna och i följd af sin officiella ställning icke borde sakna trovärdighet. Det var Sheridan, för tillfället engelsk legationssekreterare i Sverige, hvilken några år derefter utgaf en på franska författad bok öfver 1772 års revolution. Han tillägger en ännu hårdare anklagelse. Flere svenska landskap hemsöktes 1771 af en svår missväxt, och en spanmålsbrist uppkom, hvilken både rådet och hemliga utskottet gjorde sitt bästa att afhjälpa, ehuru deras bemödanden strandade mot vidriga omständigheter. Hofpartiet begagnade sig deraf och utspridde i landet att hungersnöden var en följd af ständernas försummelse. Mycken säd hade emellertid blifvit utsänd till landshöfdingarne i de nödstälde provinserna, »men konungens vänner, som ville upparbeta missnöjet hos allmänheten, lyckades öfvertala några landshöfdingar att qvarhålla den undsättningsspannmål regeringen afsänt, samt att öka det allmänna missnöjet genom en konstlad hungersnöd, vid sidan af den som missväxten förorsakat.» Likartade uppgifter förekomma i flere in- och utländska skrifter från denna tid, äfven sådana som taga parti för konungen. Dr Fryxell vill visst icke för sin del bekräfta denna anklagelse, och han anför flere omständigheter som tala deremot, men det hade varit önskligt att en fullständigare utredning kunnat vinnas af denna svåra beskyllning, som tydligen afser att sätta en outplånlig fläck på konungens karakter.

På samma sätt förhåller det sig med det tadel som drabbat Gustaf III derför att han under den långa riksdagen mest uppehöll sig på lustslotten eller vid Loka och skenbart egnade sig åt nöjen. Hvad skulle han hafva företagit sig i medelpunkten af händelser på hvilka han icke kunde inverka? Hans natur var nu en gång sådan att han spann sina planer i hemlighet och beslöjade dem med frivola förevändningar; han kunde icke förändra hvad anlag och uppfostran frambragt, och då man bedömmar en sådan persons handlingar, vare sig till godt eller ondt, får man icke förglömma den betydande andel deri som bars af alla öfriga medspe-

lande i det politiska dramat. De som öfver höfvan prisat »tjusaren», »skaldekongen», »snillet på tronen», hafva alldeles för mycket förgätit tillvaron af de många honom omgifvande personligheter, hvilka tjusningskraft var jemförlig med hans, men hvilka i skaldegåfva och verkligt snille voro honom ojemförligt öfverlägsna. Det är svenskarnes vana att beundra sina stora egenskaper genom *representation*; den bekanta Geijerska frasen, att svenska folkets historia är dess konungars, är i denna mening en sanning, om också en sanning af en lägre poetisk halt än som läg i den frejdade historieskrifvarens intention. Det fins många slags afgudadyrkan, som sträcka sig långt fram i kristendomens 19:de sekel: det fins snilledyrkan, sådan som den vid århundradets början till öfvermått bedrefs af den romantiska skolan; det fins hjeltedyrkan, *hero worship*, sådan den af Kingsley och hans själsförvandter blifvit både beskrifven och praktiserad; det fins slutligen konungadyrkan, hvarpå vår historia, vår litteratur och vårt språkbruk gifva talande exempel. Det ligger så nära till hands att låta någon framstående personlighet blifva en typ för ett helt tidevarfs förtjenster eller fel; en viss obändighet, öfverspänning och svulst i nationallynnet, på senaste tiden inom vissa kretsar adlad under namn af »storslagenhet», har gifvit sig luft i vissa åbakliga uttryck af beundran, hvilka, länge sedan deras ursprungliga prägel blifvit bortnött eller förrostad, fortfara att husera i det vanliga språket, fastän till ett ansenligt nedsatt värde. Äfven den mest prosaiska uppsats för dagen i ett nyhetsblad hvimlar af sådana hyperboliska uttryck, och vissa af våra samtida synas ej våga nämna namnet Carl XII, utan omskrifva det med »hjeltekonungen», »det nordiska lejonet» eller andra högtravande benämningar, ungefär på samma sätt som judarne, ehuru i omvänd ordning, icke vågade uttala namnet Jehovah utan i stället använde en mycket lägre beteckning på gudomen. Huru många fördomar detta nationella okynne, som ännu spökar i litteraturen och umgänget, förhjelpt att rädda från en välförtjent förgängelse, huru det bidragit att bortfuska vår historia och gifva en falsk riktning åt våra dagliga sträfvan, kunde vara ganska intressant att undersöka. Hvad särskildt Gustaf III beträffar, ligga bevisen ganska nära till hands: det är väl få historiska personer som blifvit tyngre belastade

med officiellt smicker, och äfven få hvilka, *par contre-coup*, blifvit värre medfarna af sådana som stodo dem nära och derföre borde känna dem. För en sådan ebb och flod af beundran och tadel har Gustaf III:s minne på den allra sista tiden varit föremål i vår litteratur; mot memoirer, anekdoter och samlverk sådana som Adlerbeths, Schinkels, Fersens och Ekeblads, ställer sig Beskows öfversvallande beundran, för att icke tala om de anspråkslösare »sångmör», hvilka stämt sina qväden efter hans. Det är en egen ödets ironi, att »skaldekonungen» skulle få att tacka just en bland de mest framstående ledamöterna i den akademi som han sjelf stiftade till odödliggörande af vittra och andra fosterländska förtjenster, för ett äreminne af eget slag, föga smickrande, alldeles icke poetiskt eller hänförande att betrakta, men deremot, vissa öfverdrifter afräknade, rikt på allvarliga sanningar, hvilka kunna vara ganska helse-samma att öfverväga.

Konungadyrkan i Sverige har ledt till ett allt för stort förbiseende af de män med hvilkas tillhjälp Gustaf III utförde sin revolution. Till namnet står Jakob Magnus Sprengtporten främst, och han har äfven i hela anläggningen en så djup andel, att det vore mer än otacksamt af denna revolutions loftalare, om de på något sätt ville skjuta honom i skuggan. I den berättelse han efterlemnade om de händelser för hvilka han var ett redskap eller något mer, säger han helt öppet att han, för att rädda sig undan följderna af de bearbetningar hvilka Reuterholm anställde bland hans rusthållare i Finland, icke såg någon annan utväg för sig öppen än revolution. Han var utan allt tvifvel ett lysande strategiskt snille, och hela planen till revolten både i Finland och i Skåne var i detalj utarbetad af honom; den är såsom sådan visserligen ett mästerstycke, ehuru slumpen gjorde att han icke fick vara med om det fullständiga genomförandet. Men en annan man står i snille och dristighet betydligt öfver honom, Johan Kristofer Toll. Hvem vet hvad som blifvit af hela företaget, om ej denna man, som misslyckats i allt hvad han dittills företagit sig och var försänkt i en afgrund af skulder, med inga andra utsigter än elände och kanske vanära för ögonen, hade funnits till hands, för att taga på sig den svåraste och äfventyrligaste lotten vid förrättningen? Geijer säger om honom i Gustavianska papperen, att »han var en af de menniskor födda

med en så djup kärlek till makten, att de såsom ett slags lyckans profeter förutse hvart helst den kommer att vända sig, och sjelfva derföre alltid taga den väg som leder till deltagande i dess utöfning». Karakteristiken är uttömmande i sin korthet: att Toll uppvärdade konungens planer och trängde sig till deltagande i deras utförande, bevisar kanske bättre än allt annat befintligheten af de vilkor som fordrades för att dessa planer skulle lyckas. Han var en sannfärdig barometer på den politiska ställningen; sådana karakterer uppväxa endast i en äskdiger luft, och redan deras meteorlika tillvaro bevisar att någon ting utomordentligt är på färde. Äfven han kan anföras såsom en typ på förslagenheten, djerfheten, den uppslupna lustigheten, det hejdlösa öfverdådet i det svenska vikingalymnet, men adladt af en statsmans långsynthet och ihärdiga tankekraft. I hans person försvinner äfventyraren bakom patrioten, och hans nyss antydda kärlek till makten vände sig med tiden i ett oberoende af de högre ställes maktfullkomlighet, samt en likgiltighet för dessas nådebevis, som gör honom äfven i sedligt afseende beundransvärd. Att revolutionshandlingen för öfrigt var omgifven af slödder, skeppsbrutne och lyckökare af allehanda slag, sådana som Grönhagen och hans likar, behöfver icke förvåna oss; hvarje våldsam händelse i naturen eller menniskolifvet upprör en massa af smuts, och hvarje isskred skjuter sin morän framför sig.

En revolution, om än så lyckad, är derföre icke heller någon händelse att fira glädjefester öfver; att besvurna lagar och heliga löften kränkas, är en mensklig sak och kan, ibland åtminstone, se ut som en nödvändighet för att undvika större olyckor, men olyckor äro de icke dess mindre, och ingen ting att sjunga *Te deum* öfver. Det var derföre i sin ordning att jubelåret af 1772 års revolution fick passera i tysthet utan jubel och prunkande minnesfester. Beträktad ur rättens och sedlighetens synpunkt kan Gustaf III:s statshvälfning aldrig gälla såsom ett godt. Men en annan fråga är, huru vida icke ett större ondt inträffat om den uteblifvit. Enligt den allmänna föreställningen, hvilken officiellt inproppats i skolornas ungdom under ett helt sekel, stod fäderneslandet på branten af sin undergång. De båda om makten herskande partierna lågo såsom hungriga tigrar färdiga att sönderslita det, och hvad som blef öfver skulle hafva fallit ett

lätt byte för mäktiga grannars rofgrighet. Man talar om att rita busar på väggen för att skrämman vanartiga barn; en djervare frihandsteckning af detta slag har väl aldrig funnits i någon historia än de skräckbilder man till allmänhetens uppbyggelse och fosterlandskärlekens underhållande uppdragit af de handlande personerna under frihetstiden, i synnerhet dem som hörde till mössorna. Den historiska kritiken har gått de sista delarne af Fryxells berättelser mycket nära på lifvet, och om också det ihärdiga letandet efter fel skärpt dess synnerver och utvidgat dess pupiller till en grad som icke alltid varit nyttig för bildernas trohet, så torde det väl icke kunna nekast att det i afseende på undersökningens omfattning och noggrannhet finnes mycket öfrigt att önska. Det råder också hos denna författare en benägenhet att se i svart, som, om den också icke missledt hans omdöme, dock i rätt betydlig grad minskat behaget af hans taflor. Men i ett afseende har dr Fryxells behandling af frihetstiden en betydelse, som icke kan för högt uppskattas: den är en rektifikation af häfdvunna ensidigheter, som icke kom ett ögonblick för tidigt. Den speciella forskningen har redan visat oss hur det förhåller sig med vissa allena saliggörande trosatser, såsom t. ex. den att Frankrike alltid varit Sveriges naturliga, ädelmodiga, välgörande bundsförvandt; vi hafva omsider fått veta att vårt fädernesland för denna äregiriga makt endast varit en flygeladjutant i nordn, på samma sätt som Turkiet i södern, och att båda fått betala munsbitarne från Versailles mer än de voro värda. En grundligare undersökning af tidens statsvetenskapliga litteratur har också lärt oss att inse, huru högt mössorna i ekonomisk insigt stodo öfver sina motståndare, dessa representanter af en föråldrad merkantilism, uppblandad med ett öfverdåd i spekulationer, och denna sanguiniska tro på lyckan som blott är en annan sida af det gammalmodiga vikingalynnet.

Men dr Fryxell har den stora förtjensten att hafva gjort hela allmänheten förtrolig med saker som blott voro kända inom inskränkta kretsar af bildade läsare; han har visat att mössorna — ty vi tänka nu icke på ytterligheterna och slöddret af båda partierna — voro män med lika obefläckad heder och lika oomtvistad fosterlandskärlek som hattarne. Vi hoppas att det icke mer skall kunna skrivas, hvad som står att läsa i ett

för hela allmänheten beräknadt arbete, Svenskt Konversationslexikon, del I: »Det är beklagligt att man skall nödgas räkna äfven en sådan man som Frietsky till ett af dessa partier hvilkas namn vanpryda vår historia», medan författaren af Sinclairs lefnadsteckning i samma samling anser alla anmärkningar mot hans karakter afväpnade med den simpla erinringen att han var en konungs gunstling. Med det starka simpla *sens commun*, som är kanske det mest utmärkande draget i hr Fryxells skriftställarelyne, har han sökt visa, att den fara som skulle hafva hotat landet från de tre nordiska stormakterna, och som skulle utan statshvälningen beredt oss Polens öde, var betydligt mindre hotande än den blifvit utmälad. Vi våga icke säga om hans bevisning i detta särskilda fall är afgörande, men i andra har han ovilkorligen gifvit en sannare bild af frihetstiden än hans företrädare. Om beskaffenheten af den svenska litteraturen före Gustaf III:s tillträde till regeringen har han likaledes lemnat några erinringar, öfverbevisande, om än icke så ovilkorligt nödvändiga för dem som ej sakna all bekantskap med den fosterländska vitterhetens häfder. Med ett ord han har i breda drag populariserat hvad som redan inom särskilda kunskapsområden intagit sitt rum i öfvertygelserna.

Vi hafva sagt vår mening om de starka färger hvarmed dr Fryxell tecknat skröpligheterna i konung Gustaf III:s personlighet; han har icke undandolt de ljusare sidorna — den rättvisan göra vi honom villigt — men han älskar att framdraga de mörka på ett sätt som icke är fördelaktigt för tafians perspektiv. Utan tvifvel var Gustaf III en människa med förtjenster och fel, såsom alla andra barn af sin tid, men hvarken en ljusets eller en mörkrets engel. Vår tid älskar att reducera allt till menskliga mått; hvad i pittoreskt intresse förloras på ett sådant betraktelsesätt vinnes bestämdt åter i moraliskt. I ett annat afseende äro vi med berättelsernas författare af mycket olika mening. Han tycks föreställa sig att efter 1765 års riksdag var all ting på bästa väg, så att Gustaf III, om han allvarligt velat, skulle hafva kunnat återföra enigheten och ordningen, reformera statsskicket och bereda en ljusare framtid för landet utan allt behof af någon våldsamt omstörtning; han tycks nästan föreställa sig att en lämplig representationsförändring, med något slags öfverhus af adel och prester,

skulle hafva gått lika lätt för sig som hundra år senare. Sprengtporten trodde det också till en början, men den skarpsynte Vergennes, som hade Gustafs fulla förtroende i allt som rörde dessa saker, var icke lika sanguinisk. Vi hedra den trofasta tillgifvenhet för det konstitutionella styrelsesättets grundsatser som hos dr Fryxell tycks hafva tillväxt med åren; det är utan tvifvel denna kärlek som hägrat för honom en så lätt omvandling i seder, lynnen och viljor. Om Gustaf III, i stället för en bortskämd son af Lovisa Ulrika, varit en William III eller en Leopold af Belgien, skulle han ändå sannolikt hafva misslyckats i försöket att uppfostra den tidens ständer till en säffig och betänksam konstitutionalism. Den svenska nationen liknar i sin samhällsutveckling vida mindre den säkra passgångaren än den halftämda stridshesten; framåt går det, stundom i yrande fart, men icke sällan med »satser», kapriser och spektakel. Det ädla blodet flyter lugnare nu; eljest hade vi hvarken upplefvat regeringsformen af 1809 eller riksdagsordningen af 1866. Men då Adolf Fredrik gick till sina fäder skälfde ännu statskroppen af ett halft århundrades partistrider. Menniskorna voro icke sämre då än nu; förmodligen äro de sig i alla tider temligen lika. Korrupcionen och falheten för utländska penningar voro visserligen ett ondt — det var hela tidehvarfvets svaghet — men icke led det svenska samhället ensamt af någon sådan kräfta som påkallade en kunglig amputationsknif. Det var en annan sak som efter vår tanke

gjorde en lugn utveckling omöjlig och fördrade en brytning, hvilken, om den uteblifvit från tronen, troligen hade kommit från något annat håll och då förmodligen icke blifvit på långt när så blid: det var bristen på arbetsfördelning mellan regering och representation, i det den senare i följd af den förras slapphet hade usurperat alla eller de flesta af hennes befogenheter. En styrande, dömande och förvaltande folkförsamling är en tyrann, ingen ting mer, ingen ting mindre, äfven om dess medlemmar enskildt taget vore aldrig så aktningvärd. Detta var frihetstidens största fel, och deri låg fröt till statsförfattningens undergång. Från detta okynne kunde icke ständsväsendet reformera sig: såg man icke huru sjelfva bondeståndet, långt ifrån att föra frihetsbegreppet framåt, endast sträfvade efter att tillskansa sig sjelft eller sina kommittenter orimliga privilegier? Det var med stånden i slutet af frihetstiden som med Reuterholm: de ville regera, men de dugde icke att regera. Och ingen folkförsamling duger att regera, kan icke regera, utan att förtrycka. Högst oegentligt begagnar författaren både i detta och näst föregående häfte för en sådan styrelse namnet »sjelfstyrelse», som är något helt annat. Frihetstiden har bland allt sitt elände åstadkommit mycket stort; icke det minst dyrbara som den lemmat oss i arf är den allvarliga varningen till folkets ombud att samvetsgrant värda gränserna mellan sina egna och den verkställande maktens åligganden.

Blick på pressen.

I en följd af artiklar, som förekommit i de senare numren af *Lunds Veckoblad*, har den frågan blifvit uppkastad, hvilka läroverk vi ega för den yrkesidkande medelklassen, och besvarad så att vi icke hafva några. Hvad författaren derefter yttrar, så väl om sjelfva behovet af sådana läroverk som om sättet att tillfredsställa det, innehåller åtskilligt tänkvärdt, och vi meddela deraf följande utdrag:

»I andra länder, till och med i vårt grannland Danmark, finnas dugliga borgareskolor, men hos oss får den klass som utgör samhällets kärna den egentligen kapitalbildande, på hvars intelligens och skicklighet landets materiella välstånd beror, den klass åt hvilken nu mera den politiska makten till största de-

len och kommunalstyrelsen nästan uteslutande är anförtrodd, denna samhällsklass får, säga vi, antingen nöja sig med det för den lägre arbetsklassen knappast tillräckliga vetande som folkskolan bjuder, eller ock i elementarläroverkens lägre klasser sammanplocka några diskreta kunskaper, som aldrig sammanbindas till ett helt och derföre blifva för deras innehafvare ett ofruktbart kapital.

Och häri se vi kärnpunkten i anfällen mot elementarläroverkens organisation. Tusen och åter tusen fäder hafva gjort den erfarenhet, att deras söner, sedan de genomgått läroverket, icke äro i besittning af sådana kunskaper som göra dem lämpliga att inträda i ett praktiskt yrke, och än mindre, när de sluta sin skolgång på skolans lägre stadier. Deraf denna fördran, att undervisningen skall blifva mera »praktisk», deraf dessa förnyade rop, att lärokurserna skola anordnas så att avslutningspunkter finnas både

i femte och tredje klasserna för dem som tidigare vilja afgå från läroverken för att egna sig åt borgerliga yrken. Och denna fordran är fullkomligt berättigad, då man stödjer sig på första paragrafen af gällande skolstadga, enligt hvilken elementarläroverket har till ändamål att så väl förbereda den vetenskapliga utbildningen som att meddela allmän medborgerlig bildning.

Men äro verkligen dessa båda mål med hvarandra förenliga? Det är denna fråga som vi anse icke blifvit behörigen diskuterad. Skulle det visa sig, att samma läroanstalt icke kan rimligen uppfylla dessa anspråk, icke kan tillgodose det ena utan att uppoffra det andra, så skall ingen lagstiftning i världen förmå att gifva frid åt våra läroverk. Vi måste af djupaste öfvertygelse besvara denna fråga med nej. Vi hafva grundade skäl för den förmodan, att en hvar som reflekterar närmare på saken kommit till samma öfvertygelse; i hela den undersökning som skolkomitén gjort se vi ett bevis för vårt påstående, och hennes slutförslag visar tydligt att hon, ställd i valet mellan att uppoffra det ena eller andra anspråket, då det var omöjligt att förlika båda, låtit det vetenskapliga intresset få sin rätt och afvisat det borgerliga, der vid lag uttalande den sanningen, som vi här vilja hos läsaren inpräglad, att borgarskolans undervisning måste ske efter en helt annan plan, än elementarskolans. Ja än mer, eklelesiastikministern själf, som framlagt det nu antagna förändringsförslaget, erkänner i sin motivering, att om hufvudsakligt afseende skulle fästas på elementarläroverkens ändamål att förbereda den vetenskapliga bildningen, så skulle för visso icke undervisningen ordnats på nu föreslagna sätt. Bildningens närmaste målsman i vårt land tillkännagifver således vilkorligt, att elementarläroverket icke kan sträfvat att fullgöra dessa båda i § 1 angifna ändamål, utan att åtminstone i viss mån förfela det ena. Det ligger således nära till hands att tänka, att genom medlingsförsök komma båda att förfelas.

Och hvarföre äro då dessa båda ändamål oförenliga? Jo, ty de fordra, att en och samma läroanstalt skall med samma lärare och samma undervisningsmedel utbildad de mänskliga själsförmågenheterna på tvänne väsentligt olika sätt. Hos den blifvande vetenskapsmannen det analyserande förståndet, hos den blifvande borgaren den praktiska kombinationsförmågan. Den hvars bana leder genom universitetet, — läraren, läkaren, juristen, tänkaren, naturforskaren m. fl. — han skall redan från sin första undervisning lära sig att rikta tanken mot all tings yttersta grunder, han skall aldrig nöja sig med ett »så», utan att strax ha på läpparne ett »hvarföre?» Helt annat är förhållandet med den praktiske mannen; för honom är detta »hvarföre?» af underordnad betydelse; han har ej till uppgift att föra vetenskapen framåt och behöfver derföre ej de vetenskapliga deduktionerna, han har blott att hos vetenskapsmannen hemta vetenskapens resultat, tillägna sig de samma och med sitt praktiska förstånd göra dem fruktbarande. Vi vilja be-

lysa vårt påstående med ett exempel. Vi anse det mycket nyttigt, ja nödvändigt, för en duglig köpman att kunna efter lineär mätning beräkna kubikinhållet i ett cylindriskt kärl, eller till och med ett som har form af en stympad kon, men vi anse det alldeles obehöfligt för honom att känna de geometriska exhaustionssatser på hvilka formlerna för dessa beräkningar stödjä sig; men vi skulle för visso i studentexamen impropära en yngling som egde den förra kunskapen utan den senare. Likaledes anse vi, att en landtman bör till nödtorft kunna afväga ett fält, utan att han behöfver sticka synnerligen djupt i hydrostatiken, liksom det länge funnits utmärkte urmakare, af hvilka dock troligen ingen kan nöjaktigt redogöra för pendelns matematiska teori.

Och såsom i de anförda fallen, äfven i alla andra. Den blifvande borgaren måste på några få år i skolan inhemta allt det realvetande hvartill studenten har en lång skoltid och flere år vid universitetet; det är klart, att den förra derföre måste få sin kunskap i en mera populär, den senare i en vetenskaplig form; den förra måste nöja sig med en verifikation eller sannolikhetsslut, der den senare bör fordra ett fullt strängt bevis. Att det finnes en kungsväg till vetandet, tro vi, oakadt all vår aktning för salig Euclides; allt vetande populariseras, själfva den stränga matematiken; se t. ex. våra navigationsskolor. Hvilken underbyggnad äga väl deras elever vid intagandet? Huru lång tid får väl skolan behålla dem? Efter ett års kurs hafva de inhemtat ett ingalunda föraktligt pensum i ren matematik och nautikalastronomi; det är naturligtvis icke så väl lärdt som studentens kunskap, när han efter ett par års universitetsstudier kommer till samma punkt, men det är för deras ändamål tillräckligt.

Vi vilja för ingen del bestrida, att det ju kunde vara ganska nyttigt, att äfven borgaren finge en vetenskaplig bildning; men då detta helt enkelt till följd af människolifvets korthet icke låter sig göra, så bör man försöka, om han ej kan »erhålla en annan, låt vara mindre »grundlig», i detta ords vulgära betydelse, men derföre för honom nyttig. Hvad vi vilja skarpt betona, är att elementarläroverket icke duger eller kan komma att duga för honom; studentens kosmopolitiska uppfostan måste vika för en sant fosterländsk. Hvad behöfver köpmannen eller handverkaren en noggrann kännedom om forntidens pragmatiska historia? För honom äro några anslående biografier af antikens utmärktare män nog att värma hans hjerta och elda hans fosterlandskärlek. Å andra sidan tro vi, att han bör känna väl fosterlands nu varande statsskick och äga en lite öfverblick öfver kulturens utveckling i vårt århundrade, och icke sluta sin kunskap i fäderneslandets historia med »Wasastammens siste ättling» och den allmänna historien vid franska revolutionen, ett pensum, som åtminstone för ej så många år sedan ansågs tillräckligt till studentexamen, och hvarmed man troligen än i dag nöjer sig på ett och annat ställe.»

Strödda underrättelser.

Jowa's paradis. Må hvar och en som reser på Rock-Island-Pacific-jernvägen genom

staten Jowa — säger *Schweizische Auswanderungs-Zeitung* — dröja några timmar vid

Amana, för att göra bekantskap med denna herliga koloni. Det är Jowa's paradis; man finner der allt det bästa som denna rika stat kan alstra. Fyra präktiga byar, af hvilka tre bära namnet Amana och den fjerde kallas Homestead, utgöra nybygget, som är mönstret för statens åkerbruk och dess i alla afseenden bäst lottade kommun.

Dessa fyra Amaniternas byar — ty så kalla sig invånarne — äro omgifna af trädgårdar, vinberg, sädesfält och prairier af yppersta beskaffenhet, allt omkransadt af en ram af skog. Jorden är ovanligt bördig, och tillgången på utmärkt byggnadssten och god tegellera är ett ytterligare företräde, som icke bör sättas i sista rummet.

Amaniterna hylla två stora grundsatser: Enighet ger styrka, och Hvad som är mitt är ditt. Deras religion är den kristna kärleken, och deras förnämsta lefnadsregel lyder: Handla så som du tänker!

Hvar och en kan arbeta för samhället, antingen han är jude, kristen, fritänkare eller hvad annat som helst, men han får icke taga del i gudstjänsterna och bönesammankomsterna.

När en främling vill låta sig upptagas i menigheten och blifva »broder», gifver man honom ett hus med behag och en årlig summa för de personliga behofven, hvilken ökas med familjens tillväxt, men allt detta tillhör »brödraföreningen», och om han lemnar Amana, får han ingen ting föra med sig deraf.

Amaniterna, som äro en lutersk sekt, äro till största delen sydtyskar och schweizare. Vid sin ankomst till Amerika slog de sig först ned i trakten af Buffalo; de hade att kämpa med stora svårigheter men höllo sig tappert och förblefvo enige. För 17 år sedan köpte de trettio mil i vester om Jowa-City ett område af 25 engelska kvadratmil, det bästa land i trakten. Äfven der hade de länge strider att utkämpa: indianerne voro dem tillgifne eller gjorde dem åtminstone aldrig något ondt, men amerikanerne förlöjligade dem och sökte gräl med dem så ofta det bar åt. Deras ihärdighet segrade emellertid öfver alla små trakasserier, och nu mera är det ingen som skrattar åt dem längre.

Amaniterna bära den gammalmodiga schwabiska bonddräkten. Alla ljusa färger och all modern snitt äro strängt förbjudna; qvinnorna bära huckle, och männen långlifvade rockar, som räcka ned till fötterna. Alla fattige som passera genom området erhålla gra-

tis en dags herberge och föda samt när de gå vidare 25 cents. Gästfriheten är nu mera i Amerika en sällsynt dygd, men Amaniterna utöfva den i stor skala.

Darwinismen och mytologien.

Det är märkvärdigt, att den klassiska litteraturen, som blifvit så ofta och grundligt genomforskad, ännu innehåller åtskilligt obekant, eller rättare obemärkt, på hvilket den pågående vetenskapliga undersökningen väcker uppmärksamheten, och som i dess ljus får ett alldeles nytt intresse. Under de pågående striderna om människoslågtets ursprung har en ung tysk språkforskare framdragit ett stycke ur de gamla grekiska skolierna till Pindarus, som förtjenar att i ordagrann undersökning meddelas. Det har följande lydelse: »I Eleusis firas festerna åt Demeter, och dessa äro ursprunget till kämpspelen. Ty sedan Demeters frukt (sädesodlingen) blifvit funnen, började människorna att visa prof på sin styrka och täflade, och medan de af gammalt gingo på alla fyra, begynte de nu resa sig på fötterna och lupo i kapp med hvarandra.» Denna underrättelse synes tydligen på ett eller annat sätt sammanhänga med de eleusinska mysterierna och de läror som i dem meddelades. En af dessa synes hafva ådagalagt, huru människorna, i följd af åkerbruket, bland andra framsteg också kommo till sin uppriktiga gång, och att det följaktligen fans en tid då de, liksom djuren, gingo på fyra fötter. I hellenernas mun är denna föreställning om en ursprungligt ofullkomligare inrättning af den menskliga kroppsbyggnaden, och en småningom fortgående utveckling till större fullkomlighet, icke utan sin märkvärdighet, och den torde, liksom så många andra af deras hemliga kunskaper, bero på en öfverlemning från de österländska folken.

Innehåll:

	Sid.
Riksdagens öppnande	49.
Bref från Paris	52.
Litteratur:	
Berättelser ur Svenska historien, af Fryxell	56.
Blick på pressen	62.
Strödda underrättelser:	
Jowa's paradis, m. m.	63.